

Atıfta Bulunmak İçin / Cite This Paper: Gençay, Ö. A., Gür, Y., Gençay, S., Gür, E., Özaltaş, H. N. ve Gençay, E. (2019). "Liselı Gençlerde Geleneksel Türk Sporlarının Farkındalığının İncelenmesi", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1): 566-575
Geliş Tarihi / Received Date: 03.12.2018 **Kabul Tarihi / Accepted Date:** 27.12.2018

Araştırma Makalesi

**LİSELİ GENÇLERDE GELENEKSEL TÜRK SPORLARININ
FARKINDALIğININ İNCELENMESİ¹**

Prof. Dr. Ökkeş Alpaslan GENÇAY

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
agencay@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0977-4654

Yunus GÜR

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü
yunusgur123@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-5594-7478

Doç. Dr. Selçuk GENÇAY

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
sgencay@ksu.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-7489-0622

Doç. Dr. Ercan GÜR

Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi
egur23@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-6690828X

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Nasip ÖZALTAŞ

Mardin Artuklu Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
huseyinozaltas@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-9184-115X

Ertuğrul GENÇAY

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü
senemoglu_ertugrul@hotmail.com
ORCID ID: 0000-0001-7523-6315

Öz

Bu çalışmanın amacı lise düzeyindeki gençlerin geleneksel Türk sporlarının uygulanmasına yönelik eğilimlerinin ve farkındalıklarının belirlenmesidir. Çalışma Gaziantep ilinde lise çağında bulunan 625 (14-19 yaş arası) genç üzerinde yürütülmüştür. Verilerin toplanması araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgiler ve geleneksel Türk sporlarına yönelik görüşlerini belirlemeye yönelik yapılandırılmış soruları içeren anket ile elde edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde frekans ve yüzdesel oran analizi kullanılmıştır. Sonuçlar incelendiği zaman gençlerin en fazla yapmak istedikleri ve ilgilerini çeken sporların kızak sporu ve atlı okçuluk olduğu görölmektedir. Gençler tarafından en az bilinen branşın ise aba güreşi olduğu görölmektedir. Çalışmanın sonucunda gençlerin geleneksel Türk sporlarından bazı branşlar hakkında yeterli bilgi ve farkındalığa sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Gençlerin geleneksel sporlara ilgi ve eğilimlerinin düşük seviyede

¹ Bu çalışma 3. Uluslararası Avrasya Spor, Eğitim ve Toplum Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

olduğu ve yapılacak çeşitli uygulamalarla, ilgi ve bilgilenmelerinin sağlanmasının bu sporların gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir eksikliği gidereceği kanaatindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Türk, Spor, Gençler, Gelenek.

STUDY OF TRADITIONAL TURKISH SPORTS AWARENESS AMONG HIGH SCHOOL YOUTH

Abstract

This study aims to determine awareness of high school youth to the practice of traditional Turkish sports. The study was conducted on 625 high school youths (aged 14-19) in Gaziantep. The data was collected through a survey, developed by the researchers that aimed to determine their personal information and their inclination to traditional Turkish sports. Frequency and percentage ratio analysis were used for data analysis. After the analysis of the results, it was observed that sledding and mounted archery were the most desired and interesting sports among the participants. It was also seen that the least known and appealing sport was aba wrestling. As a result of the study, it was seen that the youth did not have enough information about and awareness to traditional Turkish sports. We are of the opinion that the youth has inadequate information about and low awareness to traditional Turkish sports; and through some practices, their interest and enlightenment will resolve a crucial deficiency in handing down these sports to next generations.

Keywords: Turkish, Sports, Youths, Tradition.

1. GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde millet olma özellikleri bulunan toplumların kültür yapısını yansıtan ve geliştikçe bu yapıya olumlu etkileri olan unsurlar vardır. Türk milletini diğer milletlerden ayıran en önemli unsurlardan biride spordur. Spor insanların ve onların oluşturduğu toplumların yaşam tarzları, beklentileri, eğlence anlayışları gibi kültürel değerlerler den oluşmuş, vazgeçilmez bir yaşam tarzı haline dönüşmüştür (Ersan, 2012: 114-116). Gelişen ve modernleşen toplumlarda, etkilenen diğer kültürel yapılar gibi sporda gelişim ve değişim sürecini yaşamış “modern sporlar” ismi ile günümüzde son halini almıştır. Bütün ülkelerde ve tüm sınıflar arasında spor yapmaya, sporu izlemeye duyulan ilgi hızla artmış ve çağdaş, toplumsal yaşayış tarzının ayırt edici özelliklerinden biri olmuştur (Fişek, 1985). Hızla büyüyen ve modernleşen dünyada spor bilim dalı haline gelmiştir. “Sporun bilim dalı olarak gelişmesinin temelinde iki önemli faktör bulunmaktadır: bunlardan birincisi; özellikle gelişmiş ülkelerde 60’lı ve 70’li yıllarda sporun bir kültür olgusu olarak, popülaritesi daha da artan bir şekilde sosyal değer kazanması sonucunda dünyanın en güzel uğraşı olmasıdır. İkincisi; insan-kültür bilimleri ilişkisinde, sosyal bilimler çerçevesinde ve sosyal bilimlerin altında spor biliminin teori-uygulama ilişkisinde kendini gerçekleştiren ampirik temel üzerine kurulu olmasıdır” (Kale & Erşen, 2015: 137).

Türkler milli kültürün oluşması için çok çaba göstermişlerdir. Yarı göçebe veya yerleşik hayatta sporla iç içe olmuş, tarih boyunca hem erkek hem de kadın olarak spor yapmışlardır. Kadınların at binip ok atmaları, polo/çöğen oynamalarını bunların en güzel örnekleridir. Diğer toplumlara baktığımız zaman kadınların sportif yarışmaları izlemeleri bile engellenmiştir. İlk Türk

destanı olan oğuz kağan destanında doğaya ve dünyaya egemen olma amacı olan kahramanın hayvanlar, doğa ve coğrafi koşullara karşı verdiği mücadelede güreş, avcılık, dağcılık, binicilik, okçuluk gibi sporları yaptığından bahsedilir (Güven, 1999). Milli kültürümüzü yansıtan destanlarımız diğer milletlerin mitolojisinden çok farklıdır. Bizim destanlarımızda yiğit, kurt, kuş, at, savaş aletleri ve spor oyunlarından bahsedilirken, diğer milletlerin mitolojilerinde aşk, güzellik, sanat gibi alanlardan bahsedilir (Kahraman, 1995). Eski Türklerde yağ (yas), toy (şenlik) günleri icra edilmekteydi. Yapılan bu etkinliklere çok önem verilir, çeşitli adlarla isimlendirilen at yarışları yapılır, destanlar okunur ve kopuzlar çalınırdı (Gökbel, 2000). Eski Türklerde yapılan spor branşları atlı ve atsız olarak ikiye ayrılırdı. Bu branşlar şenlik günlerinde icra edilmekteydi. Atlı sporlara düz at yarışları, cirit, gökbörü, çevgen, beyge gibi branşları örnek verebiliriz. Atsız yapılanlar ise aba güreşi, şalvar güreşi, yağlı güreş, tomak, matrak, kılıç kalkan, gürz kaldırma gibi branşlardı ve bu spor branşlarının sayısı yaklaşık olarak 150'nin üzerindeydi. Atalarımızda hakanlar, padişahlar seçilirken; zeki, bilgili, sporcu ve cesur olan kişiler seçilir, daha çocuk denilecek yaşlarda ordularına kumandanlık eder yapılan sportif müsabakalara katılır ve halka örnek olurlardı (Güven, 1999).

Türkler sporla ilgili gelenek ve göreneklerini büyük göçle beraber Anadolu'ya taşıyarak spor kültürünü devam ettirmişlerdir. Selçuklularda savaşa hazırlık ve savaşçılık kabiliyetlerini geliştiren bu hareketler günümüzde spor branşı olarak kabul edilen cirit, çevgen, mızrak atışı, at yarışları, ok atma, gülle atma gibi branşlar olarak kaynaklarda yerini almıştır. Örneğin cirit oyunu hem ata binmede hem de hedefe mızrağı fırlatma ustalık isteyen bir oyun olarak Selçuklularda sürekli oynanmıştır. Yine tarihi resimlerle kanıtlanan belli bir hedeften topu geçirmek amaçlı ucu kıvrık sopalarla at üzerinde oynanan çevgen (polo) oyunu da Türklerin sürekli oynadığı oyunlardan bir diğeridir. 1. Alaeddin Keykubad devrinde zaman zaman çevgen oyununda uzmanlaşmış olan komutanlar bir araya gelir oyunu oynar sultan onları izler ve çoğu zaman kendisi de bu oyunlara iştirak ederdi. Mevlâna ve Çin kaynaklarından öğrendiğimiz kadarıyla o dönemlerde sıkça yapılan bir diğer spor branşı da güreştir. Kaşgarlı Mahmut XI. Yüzyılda Divanü Lügati't-Türkte büyüklerin oynadığı oyunların çevgen oyunu, ok atma yarışları, at yarışları, güreş, yalngu (salıncak oyunu) olduğundan yine çocukların oynadığı Müngüz Müngüz (boynuz boynuz), köçürme, çelik çomak, ceviz oyunu, karagun ve çengli mengli olduğundan bahsetmiştir (Türktaş, 1999: 62-64).

Diğer Türk devletleri gibi Osmanlıda da ülkenin güvenliğini sağlamak, güçlü, kuvvetli askerler yetiştirmek başlıca hedefti. Bu amaç doğrultusunda spor faaliyetleri geliştirilerek devam ettirildi. Bu spor branşlarının sergilenmesi için spor alanları ve tesisler imar edilmiş, adına tekke denilmiştir. Okçuların eğitim aldıkları tesislere okçular tekkesi, yine güreş eğitimlerinin verildiği

güreş tekkeleri bunların en önemli örnekleridir. Bu tekkelerde sporcuların yetiştirilmesi için eski ustalar tarafından idmanlar yaptırılır, uyku ve beslenme düzenleri sağlanırdı. Osmanlılarda savaş olmadığı dönemlerde padişahlar tarafından avcılık faaliyetleri düzenlenir, gençlerin binicilik ve atıcılık branşında gelişmeleri sağlanırdı. Hemen hemen bütün Osmanlı padişahları bu sportif faaliyetlere bizzat katılmış ve devam ettirmişlerdir (Kurt vd., 2016). Osmanlı devletinin her döneminde farklı özellikleri ile binicilik, okçuluk, güreş, avcılık, kılıç sporları vb. gibi birçok spor branşı örgütlü bir şekilde yapılmış ve gelecek nesillere bir kültür mirası olarak aktarılmıştır (İmamoğlu, Türkmen, Akdenk, & Çebi, 1999: 61-71). Dil, din, örf, gelenek ve görenekler bir toplumun geçmişten gelen sosyal değerleridir. Türklerin kültür unsurlarından biriside geleneksel sporlardır. Bu sporların bazıları günümüze kadar değişime uğrayarak ulaşmış, bir kısmı belli bir bölgede kısıtlı bir coğrafya içerisine hapsolmuş, bir kısımda unutulup gitmiştir (İmamoğlu & Taşmektepligil, 1997: 139-144). Son zamanlarda geleneksel Türk sporlarını hatırlamak adına çalışmalar artmış olsa da yeterli olmadığı herkes tarafından kabul edilmektedir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Türklerde sporun ve sporculuğun parlak bir gelenek ve göreneğe bağlı olduğunu bu gelenek ve göreneğin her devirde eserler ile bize kadar ulaştığını söyleyebiliriz. Tarih boyunca Türk toplumlarında kültürel, askeri eğitim, sportif amaçlı toplumun en alt düzeyindeki insanlardan en üst düzeydeki insanların bile katıldığı (şenlikler, düğünler, festivaller, cenazeler gibi yerlerde yapılan) geleneksel Türk sporları günümüzde yapılmamaya ve unutulmaya başlanmıştır.

Bu çalışma küreselleşme ve toplumların modernleştiği, sosyal değişim sürecinin yaşandığı günümüzde geleneksel Türk sporlarının farkındalığı üzerine toplumdaki ilgi, tutum ve bilgilerinin güçlendirilmesi, bu sporların günümüzdeki uygulamalarının değişimi ve dönüşümünün gençlere yansımaları ve onların bu sporlara verdikleri değer açısından önem arz etmektedir.

3. GELENEKSEL TÜRK SPORLARI

Türk tarihini incelediğimiz zaman spor dallarından birçoğunun Türk kültüründe önemli bir yere sahip olduğunu görüyoruz. Türklerin sahip olduğu savaşçı yapıdan dolayı çocuklarına ve kadınlarına küçük yaşlardan itibaren bu spor dallarını yaptırdıklarını ve onları hayata hazırladıklarını görmekteyiz (Dever, 2015). Bu spor dallarından bazıları şu anda Geleneksel Türk Sporları Federasyonu bünyesi altında çalışmalarına devam etmektedir. Bunlardan kısaca bahsetmek gerekirse;

Athl Cirit: At üzerinde oynanan, oyuncunun mızrağını (cirit) atını sürerken rakibine doğru isabetli bir şekilde fırlatması ve hızla uzaklaşması gerekmektedir. Aynı zamanda

rakibininse bu mızraktan (cirit) korunması ve yakalamaya çalışması ile muharebe anında bineğine ve kendisine hâkim olması asıl amaçtır. Türkler bu sporu Orta Asya'dan günümüze kadar taşımışlardır. Osmanlılarda yabancı devlet adamlarını karşılarken ve şenliklerde oynanan bir spor dalıdır. Osmanlı devletinde vezirler, sadrazamlar ve illerdeki valilerin kapı askerleri arasında ciridi çok iyi oynayanlar vardı. Ordu Rumeli yakasında savaşa gidecekse Edirne'de, Anadolu yakasında savaşa gidecekse Konya, Sivas veya Halep'te toplanır hazırlığını yapardı. Bu süreç içerisinde valilerin askerleri toplanır cirit oynarlardı (Güven, 1999). Atlı cirit sporunda hiçbir branşta olmayan rakibi bağışlama, affetme vardır. Rakibinin önünü kesip ona vurmak varken onu affeder ve vurmaz böylece puan kazanır. Bu yönüyle asil bir oyun yapısına sahiptir. Oyun alanı at meydanlarıdır. Cuma namazlarından sonra bu alanları yüzlerce atlı sporcu doldurur ve cirit oynarlardı. Topkapı sarayında saray halkı oynarken padişahta oyuna katılırdı. Sultan 2. Murad Osmanlı tarihindeki ilk spor takımlarını ciritle başlatmış, Amasya'nın bamyası Merzifon'un lahanası ünlü olduğu için bu isimleri vermiştir. Bamyacılar ve Lahanacılar olarak iki takıma ayrılıp müsabakalar yapılırdı. Cümdi denilen yetenekli binicilerden oluşan iki takım padişahın önünde gösteri amaçlı karşı karşıya gelir, önce mehter müziği eşliğinde cirit atmadan geçiş yaparlar daha sonra cirit oynamaya başlarlardı. Topkapı sarayının harem kısmında lahana ve bamyaların işlendiği 18. Yüzyıl sonu ve 19. Yüzyıl başı tarzıyla duvar resmi bulunmaktadır (İrepoğlu, 2012: 132). 40-50 yıl öncesine kadar daha yaygın olarak oynanan bu spor günümüzde Erzurum, Erzincan, Bayburt, Kars, Uşak, Manisa ve Ankara'da oynanmaktadır.

Şalvar Güreşi: Türk milleti kadın, erkek ve çocuğu ile güreşi çok sever, güreşçiye ayrıcalık ve saygı duyar. Milletimizin ruhundaki bu savaşçılık, kahramanlık duygularından dolayı güreşçiler toplumda saygı duyulan, doğru, mert, diline eline ve beline güvenilir kişiler olarak bilinirler (Kahraman, 1995). Güreş çeşitli branşlara ayrılarak icra edilir. Bunlardan biride şalvar güreşidir. Şalvar güreşinde sporcular şalvar giyer ve ayakları çıplaktır. Tekniklerin hepsi ayakta yapılır. Rakip alta düştüğü zaman tek hamle yapma şansı verilir bunu değerlendiremezse tekrar ayakta güreşe devam edilir. Dengenin çok önemli olduğu güreş sporunda ayakta denge sağlamanın muazzam bir unsurunu sağlayan şalvar güreşinin güreş sporunda birçok şampiyon çıkarmamızda katkıları çok büyüktür. Kahramanmaraş il merkezi ve ilçelerinde yapılan bir spordur. Günümüzde sadece Kahramanmaraş bertiz, baydemirli çevresinde sadece yılda bir defaya mahsus yapılan güreş çeşididir.

Aba Güreşi: Sporcuların aba giydikleri ve bellerine kuşak bağladıkları bir güreş tarzıdır. Aba yakasız, kaban uzunluğunda, yarım kollu, koltuk altı bölümü kol ucundan koltuk altına kadar kesik, keçe şeklindedir. Kalın kumaş veya kaba deriden yapılan türleri vardır.

Aba güreşinin yapıldığı saha çim veya topraktır. Güreşçiler yaş ve kilolarına göre ayrılarak güreştirilir, güreş süresi hava şartlarına ve katılım sayısına göre belirlenir, güreşin ayakta yapılan kısmı yerdekenden daha uzundur. Kendine özgü bir felsefesi olan aba güreşinde halktan yardım toplama veya armağan alma gibi özellikler yoktur. Şampiyonluğun manevi duygusu güreşçi için yeterlidir. Ayrıca şampiyon güreşçiye ödül olarak “Top” denilen birkaç metrelik kumaş verilir. Güreşçi bu topu sopasının ucuna asar ve köyüne davul zurna eşliğinde girer. Bu duygu güreşçi için en büyük ödüdür (Güven, 1999). Dünyada kıyafetle yapılan tek ve en eski güreş şeklidir. Türkler tarafından Çinlilere öğretilmiştir. Uzak doğunun yakın boğuşma sporu olan judo aba güreşinin modernize edilmiş şeklidir. İskit, Saka, Karahan, Moğol, Özbek, Çağatay ve Günümüzde Hatay ve Gaziantep yörelerinde yapılmaya devam etmektedir. Kapışmalı ve aşırı olarak farklı kuralları bulunmaktadır.

Kuşak Güreşi: Kırım lehçesinde “Küreş” denilen bu spor, Hıdırellez ve “Tepreş” denilen şenlik ve düğünlerde yapılmaktadır. Romanya ve Türkiye’deki kırım Türkleri arasında yumuşak toprak veya yeşil zemin üzerinde eğlence amaçlı yapılır. Yaş ve ağırlıklarına göre üç boya ayrılan güreşçiler özel dokuma olan iki metre boyundaki kuşaklardan tutarak rakiplerin şalka düşmesi (iki omuzunun yere değmesi) için mücadele ederler. Güreş başladıktan sonra “koşbel almak” yani iki elini kavuşturarak rakibini sarmak yasaktır. Yine bu güreşte ayaktan tutmak da yasaktır. Kurallara uymayan güreşçi ihtar alır, tekrar ederse elenir. Sporcu belirlenen süre içerisinde rakibini şalka düşüremezse başhakem, güreş esnasında daha hareketli, kural ve kaidelere uyan güreşçiye galip ilan eder. Kuşak güreşlerine Sümerlerde de rastlanmaktadır. Sümerlerin Türkmenistan’dan gelen Türkler olduğu görüşü açıklık kazandığı için kuşak güreşinin Orta Asya’dan yayıldığını söyleyebiliriz. Günümüzde Türkmenistan’da milli güreş olarak yapılmaya devam edilmektedir.

Atlı Okçuluk: Türklerin kültür mirası olan atlı okçuluk Avarlarla başlayıp Hunlarla devam eden nihayetinde Osmanlı ile en nitelikli halini alan spor dalıdır. Türkler atlarını dört nala sürerken eğer üzerinde arkaya dönüp hedeflere tam isabet ok atan bir millet olarak tanınmaktadır. Yine Göktürkler savaşlarda ses çıkaran oklar kullanmışlardır. Bu oklar düşman üzerine doğru giderken ses çıkarır ve düşmanın korkmasına, şaşırmasına neden olurdu. Okçuluk mirası eski Türklerden Osmanlı İmparatorluğu’na geçerek zirveye ulaşmıştır. Yakın zamana kadar kırılmayan Osmanlı ok atışı rekorları ok meydanı nişan taşlarında kayıtlıdır. Bu rekorların en önemlisi 1798 yılında III. Selim tarafından yapılan 888 metrelik atıştır. Bu rekor batıların uzun süre çalışmalarından sonra ancak 1977 yılında kırılabilmiştir (Işın, 2009: 234-241). Yine ilginç bir olay 1794 yılında Londra’da yaşanmıştır. Osmanlı büyükelçilik sekreteri olan Mahmut Efendi o yıllarda 310 metre olan ok atış rekorunu 423 metrelik bir atış yaparak kırmış ve yayının kullanılmamaktan sertleştiğini, kendisinin çok iyi

bir okçu olmadığını söylemiştir (Klopsteg, 1987). Şu an Türkiye’de yedi tane atlı okçuluk kulübü vardır. Sporcular geleneksel kıyafetlerini giyerek yarışmaları yaparlar.

Kızak-Atlı Kızak: Türk boylarından Basmiller’in iki tarafı kıvrık bir şekilde kalkana benzeyen ve alt tarafında kaymasını önlemek için at derisi yapıştırılan kızaklar kullandıkları belirtilmektedir. Dağdan aşağı bunlarla kayarak hayvan avladıkları, yine düz alanlarda ellerindeki bastonlarla kayarak hayvan avladıkları kaynaklarda mevcuttur. Tek kişilik “luge” ve çift kişilik “bob” adı verilen uluslararası bir yarışmadır. Ülkemizde kayak yarışları adı altında su dökülerek dondurulmuş alandan aşağı doğru yardım almadan ağaçtan yapılmış kayaklarla en uzağa doğru gitme amaçlı yapılır. Kastamonu’nun Küre ilçesinin Belören Köyü’nde ve ağı civarında kurallı olarak yarışmaları yapılır.

Rahvan Binicilik: Binicilik eski çağlardan beri Türklerin en iyi yaptıkları spor dallarından biri olmuştur. Cengiz Han’ın atlıları doğal binicilik stili olarak adlandırılan tarzda ata biner, atı elleri ile değil de diz hareketleri ve vücutlarının dengesi ile oynayarak sağlardı. Savaşçılar çoğu zaman günlerce at üzerinden inmez atları otlarken veya saman yerken dinlenirdi. Zor zamanlarda atının kanını emerek beslenir ve hayatta kalmaya çalışırlardı (Chamberlin, 2007). Yine Osmanlılarda “cündi” adıyla bilinen binicilikte ustalaşmış bölükler bulunurdu. Padişahların izlemekten hoşlandığı sporlar arasında binicilikte bulunur, yarışları izleyen padişahın çadırının yanında, kazananlara verilecek ödülleri keselerle bekletilirdi (İrepoğlu, 2012: 132). Biniciliğin dallarından biri olan rahvan binicilik atın tek ayak koşma stiline verilen isimdir. Atın aynı taraftaki ayaklarının birlikte hareket ettiği, binicisini sarsmayan bir yarışma şeklidir. Atı rahvan yürütmekte amaç sürücüsü ve teçhizatlarını en kısa sürede, en az enerji harcayarak taşımaktır. Türkler göç hareketleri ile rahvan atları Anadolu’ya getirmiş, Selçuklu ve Osmanlılar ile devam ettirilmiştir. Rahvan binicilik ege bölgesinde yapılan yarışlardır (www.gsdf.gov.tr, 2018).

4. YÖNTEM

Gençlerin geleneksel Türk sporlarına ilgisi ve farkındalığını incelemek için yapılan araştırma betimsel bir araştırma olup tarama modeli esas alınmıştır. Araştırmanın evrenini Gaziantep ilinde yaşayan 14-19 yaş aralığında, 316 bayan, 309 erkek toplam 625 kişi oluşturmaktadır. Katılan gençlerin 268 tanesi okul takımları ve kulüplerde çeşitli branşlarda spor yapmakta, 357 tanesi ise herhangi bir spor branşı ile ilgilenmemektedir. Geleneksel Türk sporları Federasyonunda bulunan 8 geleneksel Türk sporundan seçilmiş olan Türk sporlarına olan ilgi, bilgi ve düşüncelerini belirleme amacı ile araştırmacı tarafından geliştirilen; Geleneksel Türk sporlarının yaygınlaştırılmasını destekliyor musunuz?, İmkân verilirse atlı

cirit sporunu yapmak ister miydiniz? gibi sorular yöneltilmiştir. Sorulara; çok isterdim, elbette isterdim, fikrim yok şeklinde cevap vermeleri istenmiştir. Cronbach alpha değeri 0,84 olarak bulunmuştur. Verilerin değerlendirilmesi için SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Bulguların değerlendirilmesinde frekanslar ve yüzdeler belirlenerek değerlendirmeler yapılmıştır.

5. BULGULAR

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Gençlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Erkek	309	49,4
Kız	316	50,6
Toplam	625	100

Tablo 1 incelendiği zaman örneklem grubunun yaklaşık %51'ini kızların oluşturduğu görülmektedir. Erkeklerin örneklem içerisindeki oranı ise yaklaşık olarak %49'dur. Araştırmaya katılan kız ve erkeklerin oranı birbirine çok yakındır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Gençlerin Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş	N	%
14	21	3,4
15	111	17,8
16	156	25
17	282	45,1
18	50	8
19	5	0,8
Toplam	625	8

Tablo 2 incelendiği zaman yaşa göre dağılım incelendiğinde araştırmaya katılan örneklem grubunun yaş dağılımlarında yaklaşık %1 ile en az 19 yaş grubunun olduğu, en fazla ise %45 ile 17 yaş grubunun olduğunu görmekteyiz. Ardından %25 ile 16 yaş grubu, yaklaşık olarak %18 ile 15 yaş grubunu görmekteyiz.

Tablo 3. Geleneksel Türk Sporlarının Yaygınlaştırılmasına Göre Dağılım

Katılma durumu	N	%
Çok İsterdim	298	47,7
Elbette İsterdim	249	39,8
Fikrim yok	78	12,5
Toplam	625	100

Tablo 3 incelendiği zaman geleneksel Türk sporlarının yaygınlaştırılmasını çok isteyenlerin yaklaşık olarak %48 oranında olduğu, elbette isterim diyenlerin ise %40 oranında olduğu, ikisinin toplamının %88 oranında olduğunu görmekteyiz. Buda bize geleneksel Türk sporlarının yaygınlaştırılmasını isteyenlerin büyük bir çoğunluğu oluşturduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Geleneksel Türk Spor Branşlarının Sorulara Göre Dağılımı

Sorular	Çok İsterdim		Elbette İsterdim		Fikrim yok		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
İmkân verilirse atlı okçuluk sporunu yapmayı	245	39,2	176	28,2	204	32,6	625	100
İmkân verilirse atlı cirit sporunu yapmayı	177	28,3	175	28	273	43,7	625	100
İmkân verilirse aba güreşi sporunu yapmayı	108	17,3	113	18,1	404	64,6	625	100
İmkân verilirse şalvar güreşi sporunu yapmayı	110	17,6	115	18,4	400	64	625	100
İmkân verilirse kuşak güreşi sporunu yapmayı	128	20,5	142	22,7	355	56,8	625	100
İmkân verilirse kızak sporunu yapmayı	254	40,6	177	28,3	194	31	625	100
İmkân verilirse atlı kızak sporunu yapmayı	201	32,2	172	27,5	252	40,3	625	100
İmkân verilirse rahvan binicilik sporunu yapmayı	201	32,2	128	20,5	296	47,4	625	100

Tablo 4'te geleneksel Türk spor branşlarının yaygınlaştırılmasına ilişkin görüşlerin spor branşlarına göre dağılımı incelendiği zaman atlı okçuluk ve kızak sporunun en yüksek orana sahip olduğu (çok isterdim %39- %40), aba güreşi ve şalvar güreşinin ise en düşük orana (fikrim yok %64,6- %64) sahip olduğunu görmekteyiz. Buda bize gençlerin geleneksel Türk sporlarından bazı branşlar hakkında yeterince bilgiye sahip olmadıklarını, bu spor branşları özelinde geleneksel sporlarımızın farkında olmadıklarını görmekteyiz.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Eskiden savaşlar için hazır bulunmak, sağlıklı olmak, toplumsal barışa katkıda bulunmak, kültürün devamı amacıyla yapılan spor günümüzde kazanç sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Buda insanlarımızın spor kültürümüzden ne kadar uzaklaştığının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan araştırmanın sonucunda geleneksel Türk sporlarının yaygınlaştırılmasını isteyen gençlerin sayısının katılımcılar arasında yüksek oranda olduğunu görmekteyiz. Öte yandan branş bazında baktığımız zaman gençlerin bazı branşlar hakkında bilgiye sahip olmadıkları bu araştırma ile ortaya konmuştur. Dikkat çeken bir diğer sonuç ise gençlerin aba güreşi ve şalvar güreşi hakkında çok az bilgiye sahip olduklarıdır. Daha önce bahsettiğimiz gibi aba güreşi Gaziantep ve Hatay yörelerine özgü bir güreş çeşididir. Araştırmanın Gaziantep ilinde yapıldığı düşünüldüğü zaman ilgi azlığı ve farkındalığın düşüklüğü sonucu dikkat çekicidir.

Geleneksel Türk sporlarına verilen değeri artırmak için öncelikle yerel bazda bu sporların yapıldığı bölgelerde birçok etkinlik düzenlenmesine rağmen, bu etkinliklere gençlerin katılımı için özendirici çalışmaların yapılması geleneksel sporların yaygınlaştırılması ve gelecek nesillerimize aktarılması bakımından uygun olacaktır.

Yapılan bir çalışmada gençlerin futbol branşı dışında spora yönlendirilme nedenlerinin başında aile (anne- baba ve kardeş), antrenör ve arkadaş grubu gelmektedir (Sunay & Saracaloğlu, 2003: 43-48). Bu noktadan hareketle ailelere özellikle anne, babalar ve antrenörlere bu konuda büyük görevler düşmektedir.

Ayrıca ulusal medya ve yayın kuruluşlarında, özellikle spor programlarında geleneksel spor branşlarının uygulamalarına yer verilmesi, kültürümüzle bağlarının kurularak tanıtımının yapılması faydalı olacaktır. Eğitim alanında baktığımız zaman ders kitapları, özellikle tarih kitaplarında geleneksel sporlarla ilgili bilgilere yer verilmeli, okul sporlarına yarışma branşı olarak uygulanması sağlanarak geleneksel kültürel değerlerimiz açısından spor mirasımızın gençlere yaparak ve yaşayarak aktarılması sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, gençlerin geleneksel Türk spor branşlarına yönelik farkındalığının yetersiz olduğu ve bu değerlerimizin yaşatılması için gençlerin ilgi ve eğilimlerini artırıcı çalışmalara ihtiyaç olduğu bu araştırma ile ortaya konmuştur.

KAYNAKÇA

- Chamberlin, J. E. (2007). *At*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Dever, A. (2015). *Spor Sosyolojisi*. Ankara: Siyasal Kitap.
- Ersan, M. (2012). Anadolu Selçuklularında Oyun, Eğlence ve Spor. İ. Yıldırım, & T. Gültekin içinde, *Anadolu Uygarlıklarında Spor* (s. 114-116). Ankara: Spor yayınevi ve Kitapevi.
- Fişek, K. (1985). *100 Soruda Türkiye Spor Tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Gökbel, A. (2000). *Kıpçak Türkleri*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güven, Ö. (1999). *Türklerde Spor Kültürü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- İmamoğlu, O., & Taşmektepligil, M. (1997). Türk Kültüründe Spor. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 139-144.
- İmamoğlu, O., Türkmen, M., Akdenk, M., & Çebi, M. (1999). Osmanlı Devletinin Spor Politikasını Etkileyen Unsurlar. *Osmanlıda Spor Sempozyumu* (s. 61-71). Konya: Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu.
- İrepoğlu, G. (2012). Osmanlı Sanatında Sporu İzlerken. İ. Yıldırım, & T. Gültekin içinde, *Anadolu Uygarlıklarında Spor* (s. 132). Ankara: Spor Yayınevi ve Kitapevi.
- Işın, P. M. (2009). Türk okçuluk araştırmaları ve Paul E. Klopsteg (1889-1991). *Çevrimiçi tematik türkoloji dergisi*, 234-241.
- Kahraman, A. (1995). *Osmanlı Devletinde Spor*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kale, R., & Erşen, E. (2015). Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerine Giriş. A. Dever içinde, *Spor Sosyolojisi* (s. 137). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Klopsteg, P. E. (1987). *Turkish Archery and The Composite Bow*. London: Simon Archery Foundation, TheManchester Museum, The University.
- Kurt, T., Kılıç, M., Kılıç, MN., Özbayraktar, F., Yücel, E., & Kıvanç, C. (2016). *Türk Spor Tarihi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sunay, H., & Saracaloğlu, A. S. (2003). Türk sporcusunun spordan beklentileri ile spora yönelten unsurlar. *Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 43-48.
- Türktaş, M. (1999). Divani Lügatit-Türkte yer alan ve xı. yüzyılda türkler arasında oynanan oyunlar. *pamukkale üniversitesi eğitim fakültesi dergisi sayı 5*, 62-64.
- www.gsdf.gov.tr. (2018, Mart 5). www.gsdf.gov.tr: <http://www.gsdf.gov.tr> adresinden alındı